

Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Tylmanowej

NAUCZYCIEL: RYSZARD TYLECKI

WARUNKI I SPOSOBY OCENIANIA

Z GEOGRAFII

DLA KLASY V

WYMAGANIA PRZEDMIOTOWE

Cele dydaktyczno-wychowawcze:

- Przygotowanie uczniów do życia w świecie podlegającym szybkim przemianom oraz do kształtowania rzeczywistości przyrodniczej i społecznej,
- Wyposażenie uczniów w wiedzę geograficzną dotyczącą znajomości pojęć, podstawowych faktów i prawidłowości geograficznych oraz w system umiejętności geograficznych ułatwiających im poznanie nowych rzeczy i zdarzeń, zrozumienie pojęć, poznawanie prawidłowości i praw naukowych oraz prowadzenie działań wpływających korzystnie na środowisko przyrodnicze,
- Wprowadzenie uczniów w system wartościowania poczynań człowieka w środowisku przyrodniczym i społecznym,
- Opanowanie umiejętności posługiwania się podstawowymi źródłami informacji geograficznej,
- Rozumienie treści map zawartych w atlasach i podręcznikach szkolnych,
- Opanowanie terminologii geograficznej umożliwiającej zrozumienie treści zawartych w programie nauczania,
- Poznanie podstawowych faktów dotyczących wybranych regionów i najważniejszych zagadnień,
- Poznanie i utrwalenie prawidłowości geograficznych, ułatwiających zrozumienie przyczynowości zjawisk przyrodniczych i społeczno-gospodarczych.

Kryteria ocen:

- celująca (6) – poziom wykraczający: uzyskują uczniowie, którzy pracują systematycznie, wykonują wszystkie zadania w toku lekcji zupełnie samodzielnie, a także starannie i poprawnie pod względem merytorycznym i formalnym dysponują wiedzą przekraczającą wymagania programowe oraz uzyskują bardzo dobre oceny ze sprawdzianów obejmujących swą treścią dobrany materiał,
- bardzo dobra (5) – poziom dopełniający: uczniowie pracujący systematycznie, wykonujący wszystkie zaplanowane zadania w toku lekcji i zajęć domowych z reguły samodzielnie oraz poprawnie pod względem merytorycznym i formalnym, a także uzyskujący co najmniej dobre oceny ze sprawdzianów,
- dobra (4) – poziom rozszerzający: uczniowie, którzy wykonują wyżej określone czynności przy niewielkiej pomocy kolegów, czy nauczyciela, niezłym poziomie, a ze sprawdzianów uzyskują oceny co najmniej dostateczne,
- dostateczna (3) – poziom podstawowy: uczniowie, którzy pracują na lekcjach systematycznie, w dużej mierze korzystają z pomocy innych, a materiał rzeczowy opanowali na poziomie niższym niż dostateczny,
- dopuszczająca (2) – poziom konieczny: uczniowie, którzy z trudem wykonują zaplanowane prace w czasie lekcji, ale się bardzo starają, a ze sprawdzianów osiągają wyniki poniżej dostatecznych,
- niedostateczna (1) – nie spełnia wymagań koniecznych: uczniowie, którzy pracują niesystematycznie i praktycznie nic nie umieją.

Propozycja metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Ocena osiągnięć ucznia jest jednym z ważniejszych elementów procesu dydaktyczno-wychowawczego. Na ocenianie składają się te działania nauczyciela, których celem jest m.in.: dostarczanie informacji o stopniu osiągnięcia celów edukacyjnych, stopniu realizacji tych celów, pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swego rozwoju czy motywowanie ucznia do poszerzania wiedzy i umiejętności. Proces oceniania jest także określeniem słabych i mocnych stron stosowanych metod nauczania, umożliwiającym nauczycielom doskonalenie organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej. Te uwarunkowania nakładają na nauczyciela obowiązek zdiagnozowania osiągnięć uczniów i opracowania szczegółowych wymagań oraz kryteriów oceniania, o których uczniowie powinni być poinformowani na początku roku szkolnego. Efektem diagnozy i oceny jest rozpoznanie, czyli zgromadzenie i scalanie informacji o uczniach przez nauczyciela. Informację można zdobywać sposobami nieformalnymi (np. poprzez obserwację czy rozmowę) albo formalnymi (np. przez prace domowe, testy).

Formy kontroli

1. Według podziału organizacyjnego:

- indywidualne (np. odpytywanie),
- frontalne (np. testy),
- kondensacyjne (np. wszyscy uczniowie wykonują konkretne zadanie, a odpytywanych jest kilku z nich),
- pozyskiwanie informacji zwrotnych,
- zbiorcze opracowanie wyników sprawdzianów;

2. Ze względu na miejsce w procesie dydaktycznym:

- kontrola „na wejście”,
- kontrola bieżąca, na każdej lekcji,
- kontrola sporadyczna.

Wszystkie formy kontroli powinny podlegać następującym zasadom:

- interakcja między treściami kształcenia i standardami wymagań egzaminacyjnych a np. treściami sprawdzianu,
- zgodność np. treści sprawdzianu z podanymi na początku roku szkolnego (lub w innym terminie) wymaganiami edukacyjnymi,
- dostosowanie stopnia trudności zadań do potrzeb i możliwości uczniów,
- poprawna konstrukcja zadań.

Metody kontroli osiągnięć uczniów:

- ustna, np. w postaci odpytywania, referowania wybranego zagadnienia, rozmowy nauczyciela z uczniem, swobodnych wypowiedzi uczniów lub aktywności uczniów,
- pisemna, np. w postaci testu, sprawdzianu, wykonanych ćwiczeń i kart pracy, referatu
- samodzielna praca z tekstem źródłowym, np. odczytywanie i analizowanie danych statystycznych, treści mapy lub literatury,

- badania terenowe, np. analizowanie odkrywki geologicznej, stanu czystości wody lub obserwacja stanów pogody,
- sprawdzenie wytworów uczniów, np. w postaci modeli, prezentacji.

Sprawdzanie jest procesem gromadzenia i scalania informacji, natomiast ocenianie to proces dochodzenia do opinii o stanie wiedzy i umiejętności uczniów i przypisanie im wartości. Wystawienie stopnia to akt oceny, ponieważ nauczyciel określa, jakiej wartości odpowiada uzyskana informacja. W zależności od celu wyróżnia się ocenianie kształtujące i ocenianie sumujące. Ocenianie kształtujące opiera się na diagnozie wstępnej ucznia i ułatwia planowanie procesu dydaktycznego. Nie służy ono wartościowaniu ucznia, ale pozwala na bieżąco informować ucznia o jego postępach lub trudnościach w nauce, sposobach poprawy popełnianych błędów, dostarcza też informacji o efektach nauczania i uczenia się uczniów. Ocenianie sumujące zmierza do wykorzystania informacji o uczniach i wskazania, w jakim stopniu osiągnięcia uczniów odpowiadają założonym celom edukacyjnym. Na tej podstawie nauczyciel ustala, jaki stopień ma wystawić uczniowi.

Metody oceniania:

- tradycyjne, nietechniczne – czasami nie mają ściśle określonych kryteriów, opierają się na intuicji nauczyciela,
- testy różnicujące i kryterialne – przydatne wtedy, gdy nauczycielowi zależy na informacji, jak wyniki danego ucznia mają się do wyników innych uczniów. Informują o stopniu opanowania przez uczniów danej wiedzy i umiejętności lub osiągnięcia ustalonych celów.

Wymagania edukacyjne, sformułowane w postaci efektów kształcenia, opisane w tabelach rozdziału III, wskazują, że przedmiot oceny ucznia stanowi znajomość faktów, zjawisk i procesów oraz posiadanie odpowiednio wyćwiczonych umiejętności, np.: lokalizowania i opisywania obiektów geograficznych, wyjaśniania zjawisk zachodzących w środowisku przyrodniczym i społeczno-gospodarczym, odczytywania informacji z tabel, wykresów i map czy też analizowania, selekcjonowania i prezentowania jej. Ponadto, zgodnie z koncepcją programu, ocena powinna uwzględniać osobowość ucznia, umiejętność logicznego, samodzielnego i krytycznego myślenia, a także poprawność w posługiwaniu się terminologią geograficzną, planowość i obszerność wypowiedzi, dokładność obserwacji i wykonywanych zadań czy też prezentowane przez ucznia postawy. Oceniając ucznia, a więc określając poziom jego wiedzy i umiejętności, informujemy ucznia jaką część stawianych wymagań spełnił. Proponuje się sprawdzanie stopnia spełnienia wymagań, uwzględniające m.in.:

- w wypowiedzi ustnej: precyzję wypowiedzi, poprawność językową, poprawność merytoryczną, wyczerpanie zagadnienia, puentę wypowiedzi;
- w sprawdzianach pisemnych: poprawność rozwiązania zadania, logiczność wypowiedzi, poprawność zastosowanej metody do rozwiązania zadania, zgodność odpowiedzi z pytaniem;
- ocenianie pracy ucznia na zajęciach terenowych na podstawie m.in. sporządzonych notatek, wykonanych schematów, modeli, opracowań statystycznych, określenia relacji między elementami środowiska czy też zebranych informacji;
- w monografiach, czy innych wypowiedziach pisemnych – zgodność z tematem, logiczny układ pracy, poprawność językową i merytoryczną, przygotowanie bibliografii, estetykę pracy;

- podczas pracy w grupie – m.in. podział pracy zgodny z potrzebami uczniów, sposoby podejmowania decyzji, współdziałanie w grupie, postawę podczas pracy, formę prezentacji efektów cząstkowych i ostatecznych wyników pracy.

W koncepcji prezentowanego programu osiągnięcia ucznia określono w ten sposób, że stanowią one spełnienie wymagań koniecznych, podstawowych, rozszerzających, dopełniających i wykraczających.

Metody kontroli:

- obserwacja pracy uczniów – ocenie podlega udział ucznia na lekcji (zabieranie głosu na tematy będące treścią lekcji);
- sprawdzanie ustne (odpytywanie) – sprawdzenie znajomości materiału z trzech ostatnich lekcji (w tym znajomość treści mapy);
- sprawdzanie praktyczne (zajęcia w terenie) – kontrola i ocena umiejętności praktycznych (orientowanie się w terenie, czytanie mapy, rozpoznawanie form terenu, skał itp.);
- sprawdzanie wytworów uczniów – zadania domowe, zeszyty ćwiczeń, opracowania tematyczne (referaty), rysunki itp.;
- kartkówka – sprawdzenie bieżącego materiału (trzy ostatnie tematy), przeprowadzana bez wcześniejszej zapowiedzi, czas trwania 5-15 min.,
- sprawdzian wiadomości – przeprowadzany po przerobieniu określonej partii materiału (kolejnych działów), czas trwania 45 min., zapowiadany z 7-mio dniowym wyprzedzeniem, możliwość przeprowadzenia sprawdzianu w formie testu, wykorzystywanie map konturowych, poprawa oceny cząstkowej ucznia (w formie ustnej lub pisemnej) do 14 dni od poinformowania o ocenie;
- konturówka – forma kartkówki przeprowadzana na mapie konturowej, zasady jak w przypadku kartkówki.

Uczeń może ubiegać się o ocenę wyższą niż przewidywana, jeżeli:

- uczestniczył we wszystkich sprawdzianach, a w przypadku gdy był nieobecny lub otrzymał ocenę ndst, pisał sprawdzian dodatkowy w terminie ustalonym z nauczycielem
- w wyznaczonym terminie przedstawił prace domowe, a w przypadku otrzymania oceny ndst poprawił je w terminie wyznaczonym dodatkowo
- ma usprawiedliwione wszystkie nieobecności
- otrzymał ocenę ndst z odpowiedzi ustnej i poprawił ją w ciągu dwóch tygodni umawiając się z nauczycielem co do sposobu jej poprawienia.

WYMAGANIA PROGRAMOWE

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopelniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
I OKRES				
1. Mapa Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala, legenda mapy</i> • wymienia elementy mapy • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wysokość bezwzględna, wysokość względna</i> • odczytuje wysokość bezwzględną obiektów na mapie poziomicowej • podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych • wymienia różne rodzaje map • odczytuje informacje z planu miasta 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytuje za pomocą legendy znaki kartograficzne na mapie • stosuje legendę mapy do odczytania informacji • odczytuje skalę mapy • rozróżnia rodzaje skali • oblicza wysokość względną na podstawie wysokości bezwzględnej odczytanej z mapy • odczytuje informacje z mapy poziomicowej i mapy hipsometrycznej • wyszukuje w atlasie przykłady map: ogólnogeograficznej, krajobrazowej, turystycznej i planu miasta 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia na mapie znaki punktowe, liniowe i powierzchniowe • rysuje podziałkę liniową • wyjaśnia, dlaczego każda mapa ma skalę • oblicza odległość na mapie wzdłuż linii prostej za pomocą skali liczbowej • wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa • wyjaśnia różnicę między obszarem nizinnym, wyżynnym a obszarem górskim • wyjaśnia różnicę między mapą ogólnogeograficzną a mapą krajobrazową • przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych • przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową • oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej • oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej • oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej • rozpoznaje przedstawione na mapach poziomicowych formy terenu • rozpoznaje formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej • omawia zastosowanie map cyfrowych • podaje różnice między mapą turystyczną a planem miasta 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się planem miasta w terenie • podaje przykłady wykorzystania map o różnej treści • analizuje treść map przedstawiających ukształtowanie powierzchni Polski • czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego • projektuje i opisuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej lub planu miasta
2. Krajobrazy Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między krajobrazem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje pasy rzeźby terenu w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonuje oceny krajobrazu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • proponuje zmiany w

<p><i>krajobraz</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •wymienia składniki krajobrazu •wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy •wymienia pasy rzeźby terenu Polski •wskazuje na mapie Wybrzeże Słowińskie •wymienia elementy krajobrazu nadmorskiego •wymienia główne miasta leżące na Wybrzeżu Słowińskim •wymienia po jednym przykładzie rośliny i zwierzęcia charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego •wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie •odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu Mazurskim •wskazuje na mapie pas Nizin Środkowopolskich oraz Nizinę Mazowiecką •wskazuje na mapie największe rzeki przecinające Nizinę Mazowiecką •wskazuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej •podaje nazwę parku narodowego leżącego w pobliżu Warszawy •określa położenie Warszawy na mapie Polski •wymienia najważniejsze obiekty turystyczne Warszawy •wskazuje na mapie pas Wyżyn Polskich i Wyżynę Śląską 	<p>naturalnym a krajobrazem kulturowym</p> <ul style="list-style-type: none"> •określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski •przedstawia główne cechy krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji •omawia cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego •wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego •przedstawia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej •wymienia atrakcje turystyczne Niziny Mazowieckiej •opisuje cechy krajobrazu wielkomięjskiego •wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej •przedstawia cechy krajobrazu rolniczego Wyżyny Lubelskiej •omawia cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie ilustracji •wymienia dwa przykłady roślin charakterystycznych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej •wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr •wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego •omawia cechy pogody w górach •wymienia atrakcje turystyczne Tatr 	<p>Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> •opisuje krajobraz najbliższej okolicy w odniesieniu do pasów rzeźby terenu •opisuje wpływ wody i wiatru na nadmorski krajobraz •przedstawia sposoby gospodarowania w krajobrazie nadmorskim •opisuje zajęcia mieszkańców regionu nadmorskiego •przedstawia wpływ łądολου na krajobraz pojezierzy •omawia cechy krajobrazu przekształconego przez człowieka na Nizinie Mazowieckiej •przedstawia najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy •omawia znaczenie węgla kamiennego na Wyżynie Śląskiej •charakteryzuje życie i zwyczaje mieszkańców Wyżyny Śląskiej •omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych •charakteryzuje czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej •charakteryzuje na podstawie ilustracji rzeźbę krasową i formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej •opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach •opisuje zajęcia i zwyczaje mieszkańców Podhala 	<p>najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania</p> <ul style="list-style-type: none"> •porównuje na podstawie mapy Polski i ilustracji rzeźbę terenu w poszczególnych pasach •wyjaśnia na podstawie ilustracji, jak powstaje jezioro przybrzeżne •wymienia obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz wskazuje je na mapie •wyjaśnia znaczenie turystyki na Wybrzeżu Słowińskim •charakteryzuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej •opisuje zabudowę i sieć komunikacyjną Warszawy •omawia atrakcje turystyczne na Szlaku Zabytków Techniki •opisuje za pomocą przykładów rolnictwo na Wyżynie Lubelskiej •opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej •charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd •przedstawia argumenty potwierdzające różnicę w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich •opisuje dziedzictwo przyrodnicze 	<p>zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy</p> <ul style="list-style-type: none"> •prezentuje projekt planu zagospodarowania terenu wokół szkoły •przygotowuje prezentację multimedialną na temat Wybrzeża Słowińskiego z uwzględnieniem elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego •przedstawia zróżnicowanie krajobrazu krain geograficznych w pasie pojezierzy na podstawie mapy •analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki rozwoju rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej •planuje na podstawie planu miasta wycieczkę po Warszawie •przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka •analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej •przedstawia historię zamków znajdujących się na Szlaku Orlich Gniazd •wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr
---	---	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> •wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej •wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską •wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej •określa na podstawie mapy Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej •podaje nazwę parku narodowego leżącego na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej •podaje nazwy zwierząt żyjących w jaskiniach na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej •określa na podstawie mapy położenie Tatr •wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie 			Tatr	
--	--	--	------	--

II OKRES

3. Łądy i oceany

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> •wskazuje na globusie i mapie świata bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe •wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie •wymienia największych podróżników biorących udział w odkryciach geograficznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> •wyjaśnia, co to są siatka geograficzna i siatka kartograficzna •wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie •porównuje powierzchnię kontynentów i oceanów na podstawie diagramów •wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> •podaje przyczyny odkryć geograficznych •wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasie wyprawy geograficznej Marca Polo •opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa na globusie i mapie położenie punktów, kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej • opisuje podróże odkrywcze w okresie od XVII w. do XX w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblicza różnicę wysokości między najwyższym szczytem na Ziemi a największą głębokością w oceanach • przedstawia znaczenie odkryć geograficznych
--	---	--	---	--

4. Krajobrazy świata

Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
--------	--------	--------	--------	--------

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>pogoda</i> • wymienia składniki pogody • wyjaśnia znaczenie terminu <i>klimat</i> • wymienia na podstawie mapy tematycznej strefy klimatyczne Ziemi • wymienia na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi • wskazuje na mapie strefy wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej • podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji • rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sawanna, step</i> • wskazuje na mapie strefy sawann i stepów • wymienia gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla sawann i stepów • wyjaśnia znaczenie terminu <i>pustynia</i> • wskazuje na mapie obszary występowania pustyń gorących i pustyń lodowych • rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla pustyń gorących i pustyń lodowych • wskazuje na mapie położenie strefy krajobrazów śródziemnomorskich • wymienia na podstawie mapy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem • odczytuje z klimatogramu temperaturę powietrza i wielkość opadów atmosferycznych w danym miesiącu • wymienia typy klimatów w strefie umiarkowanej • omawia na podstawie mapy stref klimatycznych i klimatogramów klimat strefy wilgotnych lasów równikowych oraz klimat strefy lasów liściastych i mieszanych • omawia na podstawie ilustracji warstwową budowę lasów strefy umiarkowanej • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>preria, pampa</i> • omawia charakterystyczne cechy klimatu stref sawann i stepów • opisuje na podstawie ilustracji świat roślin i zwierząt pustyń gorących i pustyń lodowych • wymienia cechy charakterystyczne klimatu śródziemnomorskiego • wymienia obiekty turystyczne w basenie Morza Śródziemnego • wymienia charakterystyczne cechy klimatu stref tajgi i tundry • wskazuje na mapie położenie najwyższych łańcuchów górskich innych niż Himalaje • charakteryzuje krajobraz wysokogórski w Himalajach • opisuje świat roślin i zwierząt w 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie klimatycznej obszary o najwyższej oraz najniższej średniej rocznej temperaturze powietrza • wskazuje na mapie klimatycznej obszary o największej i najmniejszej rocznej sumie opadów • porównuje temperaturę powietrza i opady atmosferyczne w klimacie morskim i kontynentalnym • wymienia kryteria wydzielenia stref krajobrazowych • przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej • charakteryzuje warstwy wilgotnego lasu równikowego • charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazu sawann i stepów • omawia klimat stref pustyń gorących i pustyń lodowych • omawia rzeźbę terenu pustyń gorących • omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego • charakteryzuje cechy krajobrazu tajgi i tundry • charakteryzuje na podstawie ilustracji piętra roślinne w Himalajach 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza średnią roczną temperaturę powietrza • oblicza różnicę między średnią temperatura powietrza w najcieplejszym miesiącu i najzimniejszym miesiącu roku • oblicza roczną sumę opadów • prezentuje przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania i zajęcia mieszkańców stref wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych • porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów • omawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefach pustyń gorących i pustyń lodowych • prezentuje przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej • porównuje budownictwo i życie mieszkańców stref tajgi i tundry • analizuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach i jej wpływ na życie ludności 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych • omawia wpływ człowieka na krajobraz Ziemi • porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanymi strefy umiarkowanej pod względem klimatu, roślinności i świata zwierząt • analizuje strefy sawann i stepów pod względem położenia, warunków klimatycznych i głównych cech krajobrazu • przedstawia podobieństwa i różnice między krajobrazami pustyń gorących i pustyń lodowych • opisuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji zróżnicowanie przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej • porównuje rozmieszczenie stref krajobrazowych na Ziemi i pięter roślinności w górach
---	--	---	---	--

<p>państwa leżące nad Morzem Śródziemnym</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla strefy śródziemnomorskiej • wymienia gatunki upraw charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tajga</i>, <i>tundra</i>, <i>wieloletnia zmarzlina</i> • wskazuje na mapie położenie stref tajgi i tundry • rozpoznaje gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi i tundry • wskazuje na mapie Himalaje • wymienia charakterystyczne dla Himalajów gatunki roślin i zwierząt 	<p>Himalajach</p>			
--	-------------------	--	--	--

Ryszard Tylecki